

Konsekvensutredningsutvalgets rapport: lang utredning – kort konklusjon

Sverre L. Nielsen

Seniorrådgiver Norsk psykologforening

Til Norsk Psykologforenings landsmøte i november foreligger Konsekvensutredningsutvalgets (KUU) rapport. Med bakgrunn i kvalitetsreformen og det økende innslaget av masterutdanninger i psykologi ble utvalget besluttet opprettet av landsmøtet i 2004 for å «... utrede virkningene av endringene innen psykolog- og psykologiutdanningene i Norge og Europa, spesielt med fokus på opprettelsen av mastergradsstudier i psykologi ved norske universiteter, innføringen av EuroPsych-diplomet, og de foreningsmessige konsekvenser dette kan få for NPF.»

Rapporten er på 53 sider, med vedlegg til sammen 116, så det er en lang og meget innholdsrik rapport. Den gir et godt overblikk over psykologprofesjonens stilling, nasjonalt og internasjonalt, og masterutdanninger i psykologi. Vi finner prognoser, målsettinger og aktuell fagpolitikk. Utvalgsarbeidet ble drøftet på to lederkonferanser og har vært gjenstand for høringsrunde. Rapporten skulle derfor gi et godt utgangspunkt både for analyser og anbefalinger. Men den som har slike forhåpninger, blir skuffet. I alle fall ble undertegnede det. Riktignok anbefaler utvalget at «*Psykologforeningen bruker kommende landsmøteperiode til å søke kontakt med MiP for å undersøke på hvilke områder begge parter kan være tjent med å opprette et samarbeid, og utreder hvordan et slikt samarbeid evt. bør organiseres...*». Men utvalgets konklusjon er kokt ned til at en «... anbefaler at det på nåværende tidspunkt ikke gjøres endringer i kriteriene for medlemskap i NPF». Sentralstyrets forslag til vedtak er at «*Landsmøtet tar utvalgets konklusjon til etterretning*». En treårig utredning av situasjonen og fremtidsutsiktene for profesjonell psykologisk utøvelse i Norge fører altså til at det blir foreslått at en gjør – ingenting!

Det er trist å oppleve at når det skjer endringer i høyere utdanning innen psykologi, lar Psykologforeningen det koke ned til et spørsmål om hvorvidt dette skal få konsekvenser for medlemskapet i foreningen. Nå kan vi bare håpe på at landsmøtets flertall greier å heve seg høyere enn både utvalget og sentralstyret har maktet.

Etableringen og utviklingen av psykologprofesjonen i Norge presenteres ofte som en solskinnshistorie. Og det er sant. Spesielt innenfor det kliniske området, og der igjen i psykisk helsevern, har norske psykologer fått en anseelse og formell status som mange andre nasjonale psykologforeninger misunner oss. KUU gir en god og (nesten) korrekt beskrivelse av situasjonen og hvordan det har kunnet skje. Psykologutdanningene ved universitetene har aldri gått på akkord med kravet til kvalitet i utdanningen, og de fagpolitiske pådriverne har alltid holdt kvaliteten på både forskningen, utdanningen og yrkesutøvelsen høyt hevet.

I de fleste studier av profesjonsutvikling ser vi at det er en bevisst yrkesgruppe som er pådriver, initiativtakere, til profesjonaliseringsprosessen, men at samfunnet samtidig må oppfatte og erkjenne den påståtte nødvendigheten av profesjonaliseringen. I Norge har det neppe vært akkurat psykologer samfunnet ønsket seg, men først og fremst profesjonell, kvalitetssikret kompetanse og yrkesutøvelse. Derfor er det ikke bare et diskusjonsteknisk knep når jeg spør om det er psykologene eller psykologien som bør være viktigst for Norsk Psykologforening i denne diskusjonen.

Det er syv punkter i Psykologforeningens formålsparagraf. Ett av disse handler om å være interesseforening for medlemmene. Fem handler om psykologi i samfunnet. Det siste pålegger oss å

sørge for at våre målsettinger til enhver tid blir ivaretatt, og henviser til de seks foregående punktene. Mange vil nok påstå at alt handler om psykologer. Men psykologene er et middel, ikke et mål. I det øyeblikket psykologene er blitt det primære og eneste målet, har vi glemt hva vår kontrakt med samfunnet er. Da er vi blitt en ren fagforening, og vi blir proteksjonistiske. Hvordan det går med fagforeninger som blir proteksjonistiske og som glemmer hvorfor de er der, ja, det vet vi vel.

Debatten på lederkonferansen i juni viste at for mange er problemstillingen kokt ned til å være for eller imot medlemskap for «mastere» i Psykologforeningen. I den forbindelse ble det sagt at «vi vil i mange år være flere enn dem, så de vil ikke bety noen trussel for oss». Samme utsagnet hørte vi ofte på åttitallet om oss – fra legene.

Norsk psykologstand og Norsk Psykologforening har virkelig kommet langt i profesjonaliseringen. Vi har en grunnutdanning som vi med all grunn skal hegne om, og vi har en videreutdanning med spesialiteter som etterspørres. Dette skal vi selvfølgelig ta vare på. Og det er ingen grunn til å ha en forening som aksepterer medlemmer med lavere formell kompetanse enn den vi har i dag. Men skal vi stoppe her? Ser vi bare trusler fra en gruppe som er interessert i og som investerer i samme fag som oss? Hva med «skriften på veggen»:

Profesjonsutdanningen er, som utvalget påpeker, under press både for å opprettholde kvalitet, kvantitet og, ikke minst, profesjonsbevissthet i utdanningen. Overføringen av økt ansvar og frihet for lærestedene til selv å bestemme sine utdanningsprofiler, som KUU påpeker, vil naturlig nok gjøre det vanskeligere for enhver profesjon som ønsker å gjennomføre en proteksjonistisk politikk ved selv å definere «hva samfunnet» trenger. Og videre, vi er det eneste landet i Europa som ifølge KUU både har et seksårig generaliststudium i psykologi, og som parallelt har spesialiserte femårige studier på MA-nivå. Hvor lenge kan vi ha en slik unik situasjon, i en tid med sterkt økende internasjonalisering?

Samtidig som KUU presenterer prognoser over hvor mange psykologer som trengs i kommunesatsingen, påpeker de at lærestedene ikke er enige med oss og samfunnet om behovet for å øke profesjonsutdanningen. Er vi sikre på at samfunnet er enige med oss i prioriteringen når ikke lærestedene har fått klar beskjed om dette fra samfunnet? Kan vi være sikre på at den utviklingen vi ser internasjonalt, ikke slår inn over oss? Og hva med det faktum at utenlandsutdannede mastere, med relevant utdanning, kan få godkjenning som psykolog i Norge, eventuelt med to års tilleggspraksis i Norge, mens tilsvarende norskutdannede mastere ikke får det?

KUU sier at «*andre områder hvor det er sannsynlig at psykologisk kompetanse vil etterspørres i større grad, er innenfor forvaltning, planlegging etc. Her vil sannsynligvis masterkandidater også konkurrere om stillingene i større grad enn innenfor de områder som er nevnt foran*». Tror vi at disse eventuelt vil være spesielt lydhøre overfor et krav om at bare psykologer skal kunne besette visse stillingstyper?

Den norske psykologstanden er det beste beviset på at krav til kvalitet svarer seg i de tjenestene vi kan tilby samfunnet. Derfor er det nå vi må velge om vi skal være proteksjonistiske, se det an og ikke ta noen initiativer, eller om vi, ut fra den status og anseelse vi har, skal ta en førende rolle for fortsatt kvalitetssikring av faget, av yrkesutøvelsen og tjenestetilbudet, slik det faktisk står i formålsparagrafen vår. Sammen med andre aktuelle aktører, som lærestedene og andre interesseorganisasjoner, Masterforeningen inkludert, kan vi få utredet og tatt konsekvensene av de nye trendene. Vi kan få gjort ikke bare en grundig analyse, men også kunne vurdere og foreslå nødvendige tiltak i en utvikling som tjener samfunnet og som bringer profesjonell psykologi videre. Da vil vi også få svaret på hvem som kan bli psykologer, hvem som kan bli medlemmer i Norsk Psykologforening, og hvorvidt vi kan klare å løfte oss til det beste for norsk psykologi. Tør vi det?

Det er nå tid for at Landsmøtet pålegger kommende sentralstyre å sørge for at det blir gjort en offentlig utredning (NOU) som i neste omgang, hvis vi er gode nok, blir en stortingsmelding vedrørende faget, dets ivaretagelse, utvikling og utøvelse. Vi gjør det fordi vi tror der er et behov, ikke ut fra proteksjonisme, men fra styrke, og fordi vi mener at samfunnet trenger vårt fag.